

27.2.2026

Oikeusministeriön kirjaamo
VN/5137/2022

Suomen Merimies-Unioni SMU ry:n lausunto työryhmämietinnön ehdotukseen valmiuslaiksi

Merimies-Unioni kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmän mietinnöstä, joka koskee ehdotusta uudeksi valmiuslaiksi.

SMU yhtyy kaikilta osin Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK:n lausumaan asiasta. Lisäksi nostamme erityisiä havaintoja työryhmän mietinnöstä koskien merenkulun toimialan erityispiirteitä.

Palvelussuhteen ehdoista poikkeamisesta vesiliikenteessä

Mietinnössä ehdotetaan lisättäväksi lakiin uusi 42 §, jossa säädettäisiin palvelussuhteen ehdoista poikkeamisesta vesiliikenteessä. Vesiliikenteen osalta ehdotetaan voitavan poiketa lähestulkoon kaikista mahdollisesta, normaaliolosuhteissa työntekijää suojelevista työ- ja lepoaikaa säätelevistä vähimmäismääräyksistä.

Merenkulussa lepo- ja työaikasääntely ei ole ainoastaan työoikeudellinen kysymys vaan keskeinen osa meriturvallisuutta ja ympäristön suojelua. Aluksella työskentely on ympärivuorokautista ja tapahtuu suljetussa ympäristössä, jossa lepo- ja palautumismahdollisuuksien heikentymisellä voi olla välitömiä turvallisuusvaikutuksia.

Lepoaikasäännöksistä poikkeaminen

Tavanomaisessa maatyössä työntekijän mahdollisuudet työstä palautumiseen säilyvät osin myös poikkeusolosuhteissa. Työntekijällä on mahdollisuus poistua työpaikaltaan, viettää vapaa-aikansa haluamallaan tavalla ja erotella vapaa- ja työaikansa. Tämä mahdollisuus puuttuu täysin merenkulkijalta. Alus on työpaikka, josta merenkulkija ei pääse työjakson aikana pois palautumaan työsuorituksen välissä, vaan merenkulkija saattaa olla työpaikallaan yhtäjaksoisesti viikkoja tai jopa kuukausia. Pitkäkestoinen aluksella työskentely yhdessä pitkien työpäivien kanssa aiheuttaa merkittävää kuormitusta ja vireystilan heikentymistä, mikäli riittävää lepoa ei varmisteta. Meriliikenteessä vireystilan heikentyminen ei ole pelkästään yksilön ongelma vaan vaikuttaa paitsi aluksen ja lastin turvallisuuteen, myös koko laivayhteisön ja merenkulun toimivuuteen.

SMU esittää ehdotusta 42 § muutettavan siten, että vähimmäislevosta merenkulussa säädettäisiin pakottavasti myös poikkeusolosuhteiden aikana. Nykymuodossaan ehdotus aiheuttaa alusturvallisuudelle riskin heikentyä merenkulkijoiden väsymyksen lisääntyessä, vaarantaen työntekijän terveyden ja aluksen sekä ympäristön turvallisuuden.

Otaen huomioon, että pykäläehdotus antaa varsin laajat poikkeamismahdollisuudet työntekijän terveyteen vaikuttavista vähimmäislepoajoista, tulisi työnantajalle määrätä velvoite toimittaa kirjallinen selvitys sen harkinnan perusteista, joilla työnantaja on katsonut, etteivät normaalit työajan järjestämismahdollisuudet ole riittävät velvoitteiden täyttämiseksi ja joiden takia vähimmäislepoaikasäännöksistä poikkeaminen on ollut välttämätöntä.

Lisäksi näin laajat poikkeamismahdollisuudet herättävät vakavia kysymyksiä oikeasuhtaisuudesta ja siitä, täyttääkö sääntely perustuslain 23 §:n edellytykset perusoikeuksien rajoittamiselle poikkeusoloissa.

27.2.2026

Oikeusministeriön kirjaamo
VN/5137/2022

Matka- ja majoituskustannuksien korvaamisesta

Ehdotetussa pykälässä ei oteta huomioon lainkaan sitä, miten valmiuslain toimivaltuuksia käyttöön otettaessa matka- ja majoituskustannukset korvataan, kun kyseessä on Suomen ulkopuolelle suuntautuva matka tai matka ulkomailta Suomeen tai miten työnantaja kustannuksiin osallistuu. Mietinnöstä saa kuvan, että em. kustannukset suoritettaisiin vain koti-maan matkustamisen osalta, eikä mietinnössä oteta riittävästi kantaa tilanteisiin, joissa työntekijä on ulkomailla tai komennetaan ulkomaille.

Kansainvälisyys on merenkulun ominaispiirre, eikä merenkulkijan työjakso välttämättä ala tai pääty kotimaan satamassa. Työjakson päättyessä ulkomaan satamassa alkaa työntekijän vapaajakso, jolloin työntekijä saattaa jäädä ulkomaille ja olla edelleen ulkomailla saadessaan työmääräyksen saapua kotimaahan. Tällaisia tilanteita silmällä pitäen, on valmiuslain otettava kantaa kansainvälisiin matkustustilanteisiin.

SMU esittää 158 §:ä täydennettäväksi siten, että myös kansainväliset matka- ja majoituskustannukset tai matkamuutoksista koituneet ylimääräiset kulut tulee korvata työntekijälle.

Valvontaa ja seurantaa koskevista puutteista

SMU kiinnittää huomiota sääntelykokonaisuutta rasittavaan olennaiseen valvonnan ja seuraamusten epätasapainoon.

Valmiuslain 166 §:ssä säädettäisiin seuraamuksista valmiuslakirikkomuksessa. Kuitenkin valmistelussa mietinnössä tuodaan esille ainoastaan sanktiot yksilöille. Työntäjille mietintö ei ehdota seuraamuksia, vaikka se kuitenkin mahdollistaa työntäjälle lähes rajattoman poikkeamisen perustavanlaatuisimmistakin työsuhteen ehdoista.

Pandemia-aika osoitti sen, miten kriisitilanteessa väärinkäytöksiä tulee ja sen, kuinka vakavia ne voivat olla. Tästä syystä väärinkäytösten sanktioinnin tulee olla oikeasuhtaista ja tasapuolista. Myös valvonnasta on niin ikään säädettävä työntäjää velvoittavasti.

SMU esittää 41 - 43 §:iä täydennettäväksi siten, että niillä säädettäisiin myös työnantajan velvollisuudesta dokumentoida harkinta käyttöönotossa ja ilmoittaa valmiuslain perusteella käyttöön otettavien toimivaltuuksien käyttöönotosta asianomaiselle viranomaiselle.

Lisäksi SMU esittää 166 §:ä täydennettäväksi säädöksillä, joilla säädetään seuraamuksista työntäjälle tapauksissa, joissa on käytetty lisätoimivaltuuksia vaikka normaaliolojen valtuudet olisivat riittäneet.

Helsingissä 27.2.2026

Suomen Merimies-Unioni SMU ry

Joachim Alatalo
Puheenjohtaja

Heikki Karla
Liittosihteeri